

SEVİNÇ DOĞAN • Mahalledeki AKP

SEVİNÇ DOĞAN 1985 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde bir süre misafir öğrencilik yaptıktan sonra Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Kâğıthane toplumsal tarihi, Türkiye'de parti örgütleri ve gençlik kolları, sosyal demokrat belediyeçilik gibi konular içeren çalışmalarda asistanlık yaptı.

İletişim Yayınları 2321 • Araştırma-İnceleme Dizisi 384

ISBN-13: 978-975-05-1982-6

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Kâğıthane'de Kadın Kolları etkinliği
(Ak Parti İstanbul İl Kadın Kolları web sitesi)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Aybars Yanık

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEVİNÇ DOĞAN

Mahalledeki AKP

Parti İşleyişi, Taban Mobilizasyonu
ve Siyasal Yabancılaşma

İÇİNDEKİLER

Giriş	9
Partiye nasıl bakmalı?: Aygıt nosyonu karşısında “alan” yaklaşımı	12
Araştırma yöntemi ve süreci	15
Saha deneyimlerine dair birkaç not	20
Kitabın kapsamı	22

BİRİNCİ BÖLÜM

Yerel Siyasal Süreçler ve Parti Alanı: Kuruluş, Yapı, İşleyiş ve Sınırlar	25
Temsilî bir kent mekânı: Sanayi Mahallesi	25
<i>Çalışma hayatı ve sınıfsal yapı</i>	32
<i>Siyasal süreçler ve değişim</i>	36
Kâğıthane’de parti kuruluşunun yerel dip akıntıları	42
<i>“Bağımsız hareketi”nden AKP’ye yerel kadroların ayrışması</i>	46
<i>İktidar kavgasının galipleri ve AKP’nin kuruluşu</i>	49
<i>Yol ayrımından sonra: “AKP devletle barışma, sistemle bütünleşme projesidir”</i>	52
<i>HAS Parti’den kalamayanlar</i>	57
Yerel siyasal alan, parti ve araçları	63
<i>Parti yapısı ve örgütlülüğüne dair</i>	69
<i>Seçim çalışmaları</i>	72

Parti habitusu: "Biz" olanlar	73
Siyasetin yerelsizliği, parti "memurluğu" ve siyasal yabancılaşma	83
<i>Siyasal yabancılaşma</i>	91
"Sandık" ve dilsizleşme-mülksüzleşme	95
Siyasetin tekelleşmesi: Parti alanı kimlere açık?	102
<i>Partiye katılımın zımni koşulları: Sermayeler</i>	103
Parti örgütünün yönetici kadroları	108
<i>Kâğıthane İlçe Başkan Yardımcısı Fikri Bekir örneği</i>	113
Mahalle ağlarının kilit aktörleri	116
<i>Sanayi Mahallesi Başkanı Cengiz Çınar örneği</i>	117
Parti alanının etnik ve mezhepsel sınırları	119
Kürtlerin partideki temsiliyet(sizliği)	120
<i>Kürtlerle kurulan ilişkiye yerellerden bakmak</i>	122
<i>Tali ve tabi konumlar: "Kürt'ten evliya koyma avluya"</i>	127
<i>Politik angajmanlar</i>	131
<i>Dinî ayrımlar</i>	133
<i>Sınıfsal farklar</i>	134
Giriş hakkı olmayanlar: Haydar Çelebi'nin hikâyesi	138
<i>Haydar Çelebi: Renkli ve muhalif bir kimlik</i>	139
<i>Muhaliflerin tasfiyesi</i>	142
<i>Tanım ve sınır kavgaları: Nasıl bir yönetim anlayışı?</i>	144
<i>AKP'yi kuracak kadronun Alevilere yaklaşımı</i>	147

İKİNCİ BÖLÜM

Partiye Katılımlar, Stratejiler, İlerleme Dinamikleri ve Sermaye Dönüşümleri	155
Siyaseti güç ve rekabet üzerinden yapmak	155
BBP Gençlik'ten AKP belediye meclis üyeliğine:	
<i>Bahattin Yılmaz'ın yükselişi</i>	157
<i>Kota politikalarıyla ilgili tartışmalar</i>	159
<i>Kurulan ve bozulan ittifaklar</i>	160
İlçe başkanlığı ve yönetimi için süregelen mücadele	162
2014 yerel seçimleri ve çekişmeler:	
<i>Belediye başkanı kim olacak?</i>	165
Siyasal-ekonomik bir kaynak olarak Kâğıthane Belediyesi	169
<i>Mütevazı ve çeperde kalmış bir belediye</i>	170

<i>Yerel kadrolar "kravatla" barışıyor</i>	173
<i>AKP'li yıllarda Kâğıthane'de ve partililerde "dönüşüm"</i>	176
Sanayi Mahallesi'nin yeni müteahhitleri	187
<i>MHP'li Akbulut ailesi: İş, devlet ve siyaset arasında AKP'li olmak</i>	190
<i>"Hatır şikesi": Akbulut ailesinin inşaatta büyümesi</i>	195
Esnaflıktan müteahhitliğe:	
<i>Meclis üyesi Halid Keskin'in hikâyesi</i>	201
Sınıfsal ve simgesel-sembolik dönüşümler	208
<i>İndirgemeci bir yorum: "Çıkarıcılık"</i>	211
<i>"Ben niye AK Parti'li oldum?":</i>	
Sınıfsal dönüşüm ve değişen siyasi kanaatler	214
<i>Eşitlik ve adalet idealinden fitrata ve hükmetme hedefine</i>	221
Parti aktivizmi ve kadınlar	225
<i>Kadınların mobilize etme gücü</i>	229
<i>Kazanımlar ve prangalı konumlar</i>	232
Alt sınıfların partiye katılma stratejileri:	
Karaçay ailesi örneği	237
<i>Partide sınıf temsilleri: Gecekondulu ve işçi kimliğinin yadsınması</i>	242
<i>Mahalle gençlerinin partiye katılımı: Makbul siyaset ve müstakbel mevkiler</i>	247
Sonuç	257
KAYNAKÇA	265

Giriş

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidar süreci boyunca toplumsal alanda destek oluşturabilmeyi ve korumayı başardı. İstanbul'a özel bir önem verdiği bilinen AKP, kentin çeperlerine kadar yayılan örgütlenme ağları oluşturdu. AKP'nin kentte yerel politik çalışmalarla örgütlülük ağlarını genişletmeye ve belediye seçimlerini kazanmaya azami düzeyde dikkat ettiği de bilinmektedir. Kentin, özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük olan çevre bölgelerinden o(na)y alan AKP, örgütsel yapısını mahalleleri içerecek biçimde oluşturur ve siyasal çalışmalarını mahalleler üzerine bina eder. Kentin eski semtlerinden biri olan Kâğıthane'ye bağlı Sanayi Mahallesi de parti örgütlülüğünün güçlü olduğu yerlerden biridir. Bu kitapta Sanayi Mahallesi üzerinden, AKP'nin toplumsal destek gördüğü yerelerde kendi iç örgütlenmesini, işleyiş biçimini ve siyaset yapma koşullarını ortaya koymaya çalışıyorum.

Bu çalışmaya başlarken AKP ile ilgili sıkça tartışma konusu edilen soruların etkisindeydim: Otoriter yönetim pratiklerinin görünür hale gelmesine ve toplumun her köşesine sirayet eden serbest piyasa sisteminin tahribatına rağmen, AKP nasıl hâlâ iktidarda kalmaya devam ediyordu? Cevaplar, konjonktürel gelişmelerden sosyoekonomik politikalara, parti liderinin

“karizmasından” en hafif tabirle “cahil” olarak nitelenen seçmene, din-cemaat ilişkilerinden neoliberalizmin yapısal koşullarına kadar geniş bir yelpaze içinde değişiyordu. Bunlarla birlikte, AKP seçim süreçlerini, toplumsal desteğini kaybetmeden atlatmaya devam ediyordu. Bu durum çelişkili ve soru işaretleriyle dolu bir tablo oluşturuyordu. Çalışmanın çıkış noktası da böylesi bir merakla oluştu.

AKP'yle ilgili yapılmış çalışmalar; partinin ideolojisi, muhafazakâr İslâmî kimliği, askerî vesayete karşı tutumu, demokratik “atılımları”, dış politikası, neoliberal ekonomi politikaları gibi konular üzerine pek çok şey söylemekteydi. Fakat örgütsel bir bütün olarak partinin kendisine bakan çalışmalar, özellikle de saha araştırmaları yok denecek kadar azdı. Büyük oranda siyaset teorileri, parti politikaları, önemli politik figürler ya da üst düzey siyaset sınırlarında kalan çalışmaların dışına çıkmanın ve partiye yerel-toplumsal ilişkileri merkeze alarak bakmanın anlamlı olduğunu düşündüm. Böylece, AKP'nin onay bulduğu ve ilişki ağlarını genişlettiği yerellerden biri olan Sanayi Mahallesi'nde parti örgütü üzerine araştırma yapmaya başladım.

Fabrikalar arasında kalmış eski gecekondular ve işçi semtlerinden biri olan Sanayi Mahallesi, bugün büyük alışveriş merkezlerinin ve rezidansların arka bahçesinde kalan, bölük pörçük dönüşüm yaşayan mahallelerden biridir. Aslında Sanayi Mahallesi'nin adı, Kâğıthane ve Büyükşehir Belediye Meclisleri'nde itirazlara ve yaşanan tartışmalara rağmen oy çokluğuyla alınan kararlarla Nisan 2015'te “Sultan Selim” olarak değiştirildi. Değişikliğin çok yeni olmasından, partililer ve halk arasında halen Sanayi isminin kullanılmasından dolayı kitapta isim değişikliğine gerek görülmedi. Sanayi Mahallesi'nin siyasi tarihi ve sınıfsal yapısı, isim değişikliğinin politik ve ekonomik veçheye sahip bir müdahale olduğunu ortaya koyuyor. Böylesi bir isim değişikliği Sanayi Mahallesi'nin sol geçmişini de içeren siyasi ve sosyal tarihini, mezhepsel çoğulculuğunu ve işçi kimliğini yok sayıp ona yeni bir kimlik kazandırmaya çalışan otoriter muhafazakâr-piyasacı yönetim anlayışının dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Sanayi isminin fabrikalar döneminden kalma bir isim olması

ve geçmişten bugüne mahallenin süregelen sosyal-sınıfsal kompozisyonunu yansıtması, piyasacı bakış için “demode” ve “rahatsız edici”dir. Sanayi isminin, kentsel dönüşümün hızlandığı bir süreçte mahalledeki arsa ve konutların rant değerini düşürdüğüne dair hakim söylemler de bunun yansımasıdır. Sanayi’den Sultan Selim’e geçiş, eski işçi mahallesinin mezhepçi-muhafazakâr rengiyle ve kentsel rant değeriyle öne çıkartılan bir mahalleye dönüştürülmesinin hikâyesi olarak görülebilir. Dolayısıyla bu çalışmada, şu an için büyük oranda resmî yazışmalarda anılan yeni ismi (Sultan Selim) değil, kuruluşundan bugüne anıldığı haliyle Sanayi Mahallesi ismi kullanıldı.

Sanayi Mahallesi’nde ücretli çalışan sınıflar yine ağırlıklı olmak üzere, “vasıfsız” gruplar, küçük girişimciler, yerel sermaye grupları ve farklı çaplarda kendi hesabına çalışan kesimler de varlık göstermektedir. Mahallenin yerleşimcileri arasında, hatırı sayılır çoğunlukta farklı etnik ve mezhepsel gruplar da yer almaktadır. Mahalle artık sağ-muhafazakâr çizginin ağırlık gösterdiği mutaassıp bir yerdir. Bu kitapta Sanayi Mahallesi’nde bulunan farklı sosyal sınıfların ve grupların, yine bu mekân ve sosyallik içinde oluşan parti kurum ve örgütleriyle ilişkisine bakıyorum. Yerel parti örgütünü, Sanayi Mahallesi’nden idari olarak ayrılmış olsa da mahallenin zamanla genişlemesinin sonucu olarak ortaya çıkmış Şirintepe’yi ve mahalle örgütlerinin hiyerarşik olarak parçası oldukları ilçe örgütünü de araştırma-ya dahil ederek ele alıyorum.

Çalışmada parti örgütünün kendisine bakarken; ilk olarak, yerel-toplumsal süreçler üzerinden hareket ediyorum. Çünkü parti, toplumsal alandan yalıttık ve soyut bir total kurum olmanın ötesinde, içinde bulunduğu mekânsallıkta ve toplumsal ilişkiler içinde var olan bir alandır.

İkinci olarak, farklı sosyal sınıflara mensup toplumsal aktörleri, yani partinin “yerel araçları”nı öne çıkarıyorum. Burada, kayıtlı belgeler üzerindeki resmî üyelere ya da partiye “platonik” olarak bağlılık duyan taraftarlardan farklı bir toplumsal grubu kastediyorum. Partili aktörler; kendilerini parti “oyununa” adayan, gündelik yaşamını parti faaliyetleriyle dolduran ve

geleceğe yönelik stratejilerini parti içinde kuran, partinin asıl gövdesini oluşturan toplumsal gruplardır. Nitekim partinin toplumsal tabanını oluşturan bu gruplar, tanınmış üst düzey liderler ve partiyle ilişkisi oy vermekle sınırlı olan seçmenlerden daha az ilgi görmekte, gölgede kalmaktadır. Oysa bu gruplar yerelerde parti örgütlülüğü ve işleyişini sürdürmekte, siyasal ağlara dahil olarak partinin mevcudiyetini, yani yeniden üretimini sağlamaktadır. Aynı zamanda partinin geniş kitlelerle iletişimini ve bağını kuran onlardır. Sanayi Mahallesi'nde ve ilçe örgütlerinde yer alan toplumsal aktörler, bölge halkı arasından çıkan fakat partili kimlikleriyle onlardan farklılaşan parti araçlarıdır. AKP, yerel halka tanıdık yüzlü ve kilit konumdaki bu araçlar üzerinden ulaşmakta; siyasi kanaatlerini ve ürünlerini onlar üzerinden yaymaktadır. Bu çerçevede, çalışmanın amaçlarından biri de AKP'nin yerelerde kendi tabanını nasıl mobilize ettiğini ve kitlelere nasıl bir siyaset taşıdığını anlamaktır.

Partiye nasıl bakmalı?: Aygıt nosyonu karşısında “alan” yaklaşımı

AKP ile ilgili parti kavrayışları genel olarak, merkezî hükümetten ve onun uyguladığı politikalarla sınırlandırılan soyut bir aygıt formu üzerinden hareketle yapılır. Partiye salt bir kurumlar dizisi ve kamusal bir aygıt olarak bakmak; partinin toplumsallığını, yerel-mekânsal süreçler içindeki işleyişini ve partiyi oluşturan toplumsal bileşenleri (toplumsal aktörlerin ya da grupların pratiklerini) göz ardı eder. Böylece; parti çelişkilerden ve çekişmelerden uzak, homojen bir bütün; önceden hesaplanabilir çeşitli kararlar alan rasyonel bir aygıt; toplumun dışında ve üzerinde özerk bir yapı olarak ele alınır. Dahası; parti akıllı bir makine gibi hareket eden, bağımlı sınıfların “yanlış bilinçleri” dolayısıyla destek gören bir mekanizma olarak tarif edilir.

Bu çalışmada ise partiye, diğer eleştirel yaklaşımlardan farklı olarak, Bourdieücü biçimde bir “alan” olarak yaklaşıyor.¹

1 Bourdieu toplum kavrayışında alanlar kuramını genel bir ilke olarak ele alır. Ona göre toplumsal uzam, farklı alanlardan müteşekkildir. Her alanın kendi